

*kesik baş
utanmaz adam
bütün eserleri
hüseyin rahmi gürpınar*

sunuş: emine gürsöy naskali

ayrıntı: 1128 / türkçe klasik dizisi: 2

kesik baş - utanmaz adam / hüseyin rahmi gürpınar

yayına hazırlayan / emine gürsöy naskali - nagehan uçan eke

sunuş / emine gürsöy naskali

son okuma / barış özdemir

*bu kitabın türkçe yayım hakları
ayrıntı yayınları'na aittir.*

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci

kapak ve görsel tasarım / gökçe alper

dizgi / hediye gümen

baskı: kayhan matbaacılık san. ve tic. ltd. şti.

merkez efendi mah. fazılpaşa cad. no: 8/2

tel: (0212) 612 31 85 - 576 00 66

topkapı / istanbul / sertifika no: 12156

birinci basım: kasım 2017 / baskı adedi 2000

isbn 978-605-314-232-4 / sertifika no: 10704

ayrıntı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.

hobyyar mah. cemal nadir sok. no: 3 çağaloğlu – istanbul

tel: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11

www.ayrintiyayinlari.com.tr

info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyajinevi

facebook.com/ayrintiyajinevi

instagram.com/ayrintiyayinlari

hüseyin rahmi gürpınar

Hüseyin Rahmi 1864'te İstanbul'da Ayazpaşada doğdu. Hünkâr yaveri Mehmet Sait Paşa'nın oğludur. Okur yazar bir kadın olan annesi 22 yaşında veremden vefat ettiğinde Hüseyin Rahmi üç yaşındaydı. Annesinin ölümü üzerine Girit'te görevde bulunan babasının yanına gönderildi, ancak, babasının yeniden evlenmesiyle altı yaşındayken anneannesinin yanına İstanbul'a geldi. Yakubağa Mektebi, Beyazıt'taki Mahmudiye Rüşdiyesi ve idadide okuyan Hüseyin Rahmi, tarihçi Abdurrahman Şeref Bey'in himayesiyle Mekteb-i Mülkiye'ye girdi (1878). Okulun ikinci sınıfında iken ağzından kan gelince, yani verem belirtisi üzerine Hüseyin Rahmi öğrenimini yarıda bıraktı (1880). Kısa bir süre, Adliye Nezareti Ceza Kalemî'nde memur, Ticaret Mahkemesi'nde azâ mülazımı olarak çalıştı. Hayatını kalemiyle kazanmaya karar verince 1887'de *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazmaya başladı. Sonra, *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde çevirmen ve yazar olarak çalıştı. II. Meşrutiyet Dönemi'nde 37 sayı süren *Boşboğaz ve Güllâbi* adlı bir gazete çıkardı. İbrahim Hilmi Bey ile birlikte çıkardığı *Millet* gazetesi de uzun ömürlü olmadı. Bundan sonra çalışmalarını *İkdam*, *Söz*, *Zaman*, *Vakit*, *Son Posta*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde neşretti. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 5. ve 6. dönem Kütahya milletvekili olarak katıldı (1936-1943). Ömrünün son yıllarını, 1924'te Heybeliada'da yaptırdığı evde geçirdi. 1944'te yaşama veda etti. Heybeliada'daki Abbas Paşa Mezarlığı'na defnedildi. Hüseyin Rahmi'nin Heybeliada'daki evi müze olarak düzenlenmiştir.

prof. dr. emine gürsoy naskali

1973 yılında Oxford Üniversitesi (St. Anne's College) Şarkiyat bölümünden mezun oldu. Doktorasını Türk Dili alanında (Sinan Paşa'nın Tezkiertü'l-Evliyası) İstanbul Üniversitesi'nde yaptı. 1977-1984 yıllarında Helsinki Üniversitesi Asya ve Afrika bölümünde, 1987-1989 yıllarında Oxford Üniversitesinde ders verdi. 1984-2016 yılları arasında Marmara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde öğretim üyesi oldu, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü müdürlüğü, Fen Edebiyat Fakültesi dekanlığı gibi idari görevlerde bulundu. Türk Dili, Osmanlıca, Orta Asya Türk lehçeleri ve edebiyatı, destanlar, Kafkaslar, Sibirya, kültür tarihi, yakın dönem siyasi tarih üzerine birçok yayını bulunmaktadır. Uygurca, Osmanlıca, Altayca, Kırgızca, Türkmençe, Kumukça metinler neşretmiş, Altayca-Türkçe ve Hakasça-Türkçe sözlüklerini hazırlamıştır. Yassıada Zabıtlarını yayınlamıştır. Yakın dönem tarihimize ilgili *Celal Bayar Arşivinden Serbest Fırka Anıları* ve *Cumhuriyet Tarihi Soyadı Hikayeleri* vb kitapları vardır. Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi'nin sahibidir. Tütün, Tuz, Saç, Ayakkabı, Hapishane, Defin, Veda, Av ve Avcılık, Ekmek, Öksüzler ve Yetimler, Stalin ve Türk Dünyası, Çoban, Zeytin, Çerez, Hutbe, Kasap, Ağıt, Temizlik, Geyik, Korku, Yılan, Kuş, Balık, Hediye, Beden, Lanet, Yalan, Hakaret, Yemin, Ağlamak, Küslük, Kahve, Deve, Avare, Yorgan, Nuh, Argo, Arı ve Bal, Mum, Meyve, At ve Atçılık, Gizli Diller ve Şifreler, Taş, Kuş Dili vb. başlıklarla kültür birikimimizi derleyen uzun soluklu bir dizinin editörüdür.

içindekiler

sunuş: hüseyin rahmi gürpınar (1864-1944) / emine gürsoy naskali..... 9

kesik baş

bir-yirmi altı..... 17-162

bitirirken 192

utanmaz adam

bir-altmış..... 197-573

ekler

hüseyin rahmi gürpınar eserleri..... 589

hüseyin rahmi gürpınar hakkında yapılmış çalışmalar / kaynaklar..... 592

Emine Gürsoy Naskali

Sunuş: Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Hüseyin Rahmi Gürpınar; Tanzimat, Servet-i Fünun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde eser vermiş bir yazarımızdır. Yazarlığa 1884'te *Ceride-i Havadis*'te yayımlanan "Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti" ve hemen ardından "İstanbul'da Bir Frenk" hikâyesiyle adım atar. İlk romanı *Şık'ı* (*Ayna*) 1887'de tamamlar ve Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı *Tercüman-ı Hakikat*e gönderir. Ertesi gün romanın gazetede tefrika edileceği ve Ahmet Mithat'ın kendisini matbaaya çağırdığı haberi gelir. Hüseyin Rahmi, Ahmet Mithat ile karşılaşmasını şöyle anlatır: "Hazretin huzuruna büyük bir helecenla çıktım. Gür kaşlı, kara sakallı, iri yarı, heybetli bir zat... Beni görünce ilk sorusu şu oldu:

'Kimsin sen çocuğum?'

'*Şık* yazarı Hüseyin Rahmi.'

Korktuğuma uğradım. Efendi'nin yüzünde derhal bir güvensizlik gülümsemesi belirdi. [...] Bana pek alaycı gelen bir sesle:

'Oğlum, senin ağzın daha süt kokuyor. Bu roman usta işi. Senin ne kalemin ne yazı gücün ne deneyimin ne de görgün henüz bunu yazmaya yeterli değil. Bu gerçek gö-

rünüyor. Sen böyle bir şey tasvirine özenabilirsin, ama tek başına başaramazsın. Sana bir yardım eden var. Baban mıdır, ağabeyin midir, arkadaşın mıdır, o kimdir? Söyle...'

[...] Koca Ahmet Mithat Efendi'nin bu suçlaması karşısında küçüldüm, büzüldüm, hiçbir söz bulamadım. Sonunda gözlerimden dökülen iki damla, hüznü bir yanıt yerine geçti. Bu saf, masumca ağlayışım Efendi'ye dokundu, hemen:

'Ağlama... Ağlama, inandım... dedi.'¹

Böylece Hüseyin Rahmi, edebiyat dünyasına Ahmet Mithat Efendi'nin desteğiyle girmiş olur. Ahmet Mithat, Hüseyin Rahmi'yi kızıyla evlendirmeyi düşünecek kadar beğenmekte ve sevmektedir. Hüseyin Rahmi bu evlenme teklifini nazikçe reddeder ve ömrü boyunca hiç evlenmez.

İlk romanın bu kadar büyük bir ün kazanmasına Hüseyin Rahmi de hayret eder. Ahmet Mithat bu ünün sebebini şöyle açıklar: "Oğlum, senin kafandan daha çok şeyler doğacak gibi görünüyor. Eserinin en büyük erdemi, okuyanları kahkahalarla güldürmesidir."²

Romanlarındaki Karakterler ve Konular

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarındaki karakterler toplumun her kesiminden, her yaş grubundan seçilmiştir: İstanbul hanımefendileri, İstanbul beyefendileri, evlatlıklar, öksüz ve yetimler, yoksullar, dadılar, kalfalar, kâhyalar, bürokratlar, küçük memurlar, polisler, yazarlar, Mülkiyeliler, hukukçular, askerler, doktorlar, eczacılar, tüccarlar, öğretmenler, din adamları, politikacılar, şairler, müzik severler, ressam, tiyatrocular, sporcular, harp zenginleri, vurguncular, mirasyediler, içgüveyiler, dullar,

1. *Şık* romanının ikinci baskısının (1920) girişinden alıntı (Kemal Bek'in *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Billur Kalp*, Özgür Yayınları, İstanbul 2005'e yazdığı önsözden aktarılmıştır.)

2. Kemal Bek'in *Billur Kalp*'e yazdığı önsözden aktarılmıştır.

gayrimeşru çocuklar, dolandırıcılar, dilenciler, eşkıyalar, fahişeler, metresler, muhabbet tellalları, hovardalar, şıpsverdiler, fedakârlar, iffetsizler, namussuzlar, alafranga tipler, dejenere tipler, züppe tipler, dedikoducular, fettanlar, Fransızlar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Ruslar, vb.

Romanlarda bu karakterler gerçek hayattaki gibi konuşturulurlar. Eğitimlerine uygun söz dağarcıkları, ağız özellikleri, şiveleri, ifade biçimleri, kullandıkları argo sözler yazıya geçirilmiştir. Romanlarının konuları şöyle sınıflandırılabilir:³

1. Türk toplumunun geleneklerine tezat teşkil ettiği için gülünç durumlara düşen, alafranga, züppe ve dejenere tiplere yer veren eserler: *Şık, Mürebbiye, Metres, Şıpsevdi, Tutuşmuş Gönüller, Gönül Bir Değirmendir Sevda Öğütür, Dirilen İskelet, Kaderin Cilvesi, Can Pazarı*.
2. Himayeden mahrum, zavallı, aciz kimseleri, sorunlarını ve düştükleri kötü durumları ele alan eserler: *İffet, Nimetşinas, Hakka Sığındık, Billur Kalp*.
3. Batıl şeylere inanan ve birtakım fantastik unsurların etkisinde kalan tipleri konu edinen eserler: *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Gulyabani, Cadı, Efsuncu Baba, Muhabbet Tilsimi, Mezarından Kalkan Şehit, Şeytan İşi*.
4. Karıkoca geçimsizliklerini ve bunların zeminini hazırlayan çeşitli faktörleri işleyen eserler: *Muttallaka, Tebessüm-i Elem*.
5. Kadının veya erkeğin isteğine aykırı olarak yapılan evlilikleri ve bunların olumsuz neticelerini konu alan eserler: *Muadele-i Sevda, Tesadüf, Sevda Peşinde, Son Arzu*.

3. Bkz. Önder Göçgün, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, No. 722, Kültür Eserleri Dizisi No. 63, Ankara, 1987.

6. Yaşlı erkeklerle evlendirilen genç kızların fizyolojik ve ruhsal çırpınmalarını, ev içindeki veya dışındaki kendi yaşlıları delikanlılarla gayrimeşru münasebetlerini, türlü maceralarını ve neticede tam anlamıyla ahlaki düşüşlerini sergileyen eserler: *Toraman, Cehennemlik, Dünyanın Mihveri Kadın Mı, Para mı?, Namuslu Kokotlar.*
7. Toplum temelinden sarsan sosyal meselelerin en mühimlerinden birini teşkil eden fuhuşu, realist ölçüler içerisinde gözler önüne seren eserler: *Hayattan Sayfalar, Kokotlar Mektebi.*
8. Felsefeyi hareket noktası kabul ederek, dünya ve ahiretle ilgili çeşitli hadiselerle uğraşan filozof tavırlı kimseleri, onların fikir ve ruh yapılarını, anlayışlarını, davranış özelliklerini, eğilimlerini ve ideallerini ele alan eserler: *Deli Filozof, İnsanlar Önce Maymun muydu?*
9. Ruhsal bakımdan hasta tipleri ve onların toplum içerisindeki son derece olumsuz, zararlı hareketlerini bir psikolog titizliğiyle tahlil ve tenkit eden eserler: *Ben Deli miyim?, Utanmaz Adam.*
10. İlerlemiş yaşlarına rağmen, hâlâ olgunlaşmamış ve kendilerini sadece cinsel içgüdülerine teslim etmiş tipleri, yer yer hicvederek ele alan eserler: *Evlere Şenlik Kaynanam Nasıl Kudurdu?*
11. Tehditle para sızdırmak amacıyla kaçırılan insanları ve onlara türlü eziyetler çektiren eşkiyayı konu alan eserler: *Eşkiya İnde.*
12. Baştan sona polisiye bir nitelik taşıyan, gerilimi yüksek eserler: *Kesik Baş.*
13. Ruhçuluk ve bu nedenle ruhçuluğa inanan kimselerin geçirdikleri sarsıntıları konu alan eserler: *Ölümler Yaşıyor mu?*
14. Çeşitli psikolojik zikzaklar çizerek, çareyi canlarına kıymakta bulan ve neticede intihar manyasına tutulan zavalıları ve onların bu hallerini tasvire yönelik eserler: *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*

Hüseyin Rahmi'nin romanları sürükleyicidir, okuru son noktaya kadar merak içinde tutar. Romanları ve hikâyeleri önce gazete tefrikası olarak yayımlanmış, sonradan kitap olarak basılmıştır. Eserlerinin kitap olarak basım tarihi, bazen kaleme alınış tarihinden epey sonradır, hatta bazı yazıları ölümünden sonra kitap olarak basılmıştır. 1960 sonrasında roman ve hikâyelerinin sadeleştirilmiş baskıları yapılmıştır. Hüseyin Rahmi; seçtiği konular, akıcı üslubu, kıvrak Türkçesi, mizahi yaklaşımı, gerçekçiliği dolayısıyla ilgiyle takip edilen, çok okunan ve sevilen bir yazar olmuş ve pek çok eser vermiştir.

*kesik baş**

---

* *Kesik Baş*, Heybeliada'da kaleme alınmış ve 1921'de tamamlanmıştır. Hüseyin Rahmi'nin hemen hemen bütün eserleri ilk önce gazetelerde tefrika edilmiştir. Bir yazar olduğu kadar gazeteci ve tefrikacıdır Hüseyin Rahmi. *Kesik Baş* da 1921'de *İkdam* gazetesinde tefrika edildikten sonra 1942'de kitap olarak basılmıştır.

